

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ'NDE MUHAMMED BİN ZAYİD DÖNEMİ

GÖKHAN ERELİ

Körfez Çalışmaları Koordinatörü **ORSAM**

“

Halife bin Zayid'in vefatının ardından, 14 Mayıs tarihinde ülkenin yedi emiri, Federal Yüksek Konsey nezdinde toplanıp on sekiz yıldır Abu Dabi Velihaht Prensi olarak görev yapan 61 yaşındaki Muhammed bin Zayid el-Nahyan'ı ülkenin yeni başkanı ve yeni Abu Dabi Emiri olarak seçti.

”

1 3 Mayıs 2022 tarihinde Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Devlet Başkanı ve Abu Dabi Emiri Halife bin Zayid el-Nahyan (2004-2022) 73 yaşında hayatını kaybetti. Ülkenin kurucu lideri Zayid bin Sultan el-Nahyan'ın en büyük oğlu olan Halife bin Zayid, 3 Mayıs 2004 tarihinden bu yana görevdeydi. Devlet başkanının vefatı ile birlikte BAE'de yeni bir siyasi dönemin başladığı kabul edilebilir. Halife bin Zayid'in vefatının ardından, 14 Mayıs tarihinde ülkenin yedi emiri, Federal Yüksek Konsey nezdinde toplanıp on sekiz yıldır Abu Dabi Velihaht Prensi olarak görev yapan 61 ya-

şındaki Muhammed bin Zayid el-Nahyan'ı ülkenin yeni başkanı ve yeni Abu Dabi Emiri olarak seçti. Bu çerçevede, 2014 yılında Halife bin Zayid'in yaşadığı sağlık sorunlarının artmasıyla birlikte fiili liderliği teslim alan Muhammed bin Zayid artık resmî anlamda da ülkenin devlet başkanlığı görevini teslim almış durumda.

HALİFE BİN ZAYİD DÖNEMİNE BAKIŞ

Halife bin Zayid dönemi, neredeyse milenyumun ilk 20 yılını kapsamaktadır. Bu çerçevede BAE'nin ekonomik, toplumsal ve dış politika anlamında yaşadığı değişim ve dönüşümlerin büyük oranda Halife bin Zayid'in liderliğinde yaşandığı ifade edilmektedir. Ülkenin ekonomisinin çeşitlendirilmesi için gerçekleştirilen politikalar, emirlik vatandaşlarının dünya standartlarında eğitim alabilmesi için Abu Dabi ve Dubai'de açılan eğitim kurumları ve ekonomik krizlerde izlenen politikalar olmak üzere, Halife bin Zayid döneminde BAE'nin birçok atılım gerçekleştirdiği görülmektedir.

Bu çerçevede, 828 metre uzunluğuyla dünyanın en büyük binası olarak kayıtlara geçen Burç Halife gökdeleninin de ismi, Halife bin Zayid'den gelmektedir. 2008 yılında küresel ekonomik kriz Ortadoğu'da BAE ve Dubai emlak sektöründe ciddi sorunlara yol açtığından, Dubai ekonomisi ilerleyen dönemlerde Abu Dabi'nin sağladığı finansal yardım ile kurtarılmıştı. Bu çerçevede 2010 yılında Burç Dubai olarak açılması planlanan dünyanın en yüksek gökdeleninin ismi Dubai Emiri Muhammed bin Raşid el-

Maktum tarafından, Abu Dabi'nin sağladığı finansal yardımlara jest olması hasebiyle Burç Halife olarak değiştirilmişti. Bununla birlikte, Halife bin Zayid döneminin 2014 yılında ciddi bir kesintiye uğradığı ifade edilmelidir. Tıpkı 1990'lardan sonra ülkenin kurucu lideri Zayid bin Sultan el-Nahyan'ın görevlerinin bir bölümünü yönetimde daha etkin kişi olarak Halife bin Zayid'in üstlendiği gibi, 2014 yılından itibaren de yönetimde etkin kişi olarak Muhammed bin Zayid öne çıkmıştır.

HALİFE BİN ZAYİD'E TAZİYE, MUHAMMED BİN ZAYİD'E TEBRİK

Halife bin Zayid'in hayatını kaybetmesi sebebiyle yakınlarına taziyeler iletmek ve Muhammed bin Zayid'i yeni görevleri

dolayısıyla tebrik etmek amacıyla birçok siyasi BAE'ye ziyaret gerçekleştirdi. Bu ziyaretler arasında Fransız Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, ABD Başkan Yardımcısı Kamala Harris, Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Savunma Bakanı Lloyd Austin ve CIA Direktörü William J. Burns de yer aldı. Bunun yanında İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog, Hindistan Devlet Başkanı Yardımcısı M. Venkaiah Naidu, Katar Emiri Temim bin Hamed el-Sani, İngiltere Başbakanı Boris Johnson, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi, İtalya Devlet Başkanı Sergio Mattarella, Suudi Arabistan Veliyet Prensi Muhammed bin Selman ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da yer aldı.

Yeni Devlet Başkanı ve Abu Dabi Emiri Muhammed bin Zayid, 2000'li yıllardan itibaren belirli oranda BAE dış ve güvenlik politikasının mimarıydı. BAE'nin Arap halk hareketleri sonrasında daha aktif ve daha müdahaleci bir dış politika benimsemesi, Muhammed bin Zayid'in ittifak ilişkileri, kişisel ilişkileri ve BAE Ordusuna verdiği önem sayesinde gerçekleşmişti. Muhammed bin Zayid aynı zamanda ulusal güvenlik danışmanı olan kardeşi Tahnun bin Zayid aracılığıyla ülkenin güvenlik bürokrasisine, Dışişleri Bakanı olan kardeşi Abdullah bin Zayid aracılığıyla da dışişleri bürokrasisine ve dış ilişkilerin yürütülüş şekline hâkimdi. Bu minvalde 2020-2021 döneminden itibaren Ortadoğu'da girilen normalleşme iklimi ve BAE dış politikasında ülkenin ekonomik dönüşümünü öncelleyen hamlelere yer verilmesi de Muhammed bin Zayid'in fiilî liderliği devraldığı dönemde gerçekleşmiştir.

“
Veliaht prens tayini açısından dikey tayini temsil eden 40 yaşındaki Halid bin Muhammed, ABD'de eğitim almış olması ve Abu Dabi Yürütme Konseyindeki görevi hasebiyle öne çıkmaktadır.
 ”

ABU DABI İÇ SİYASETİNDEKİ BELİRSİZLİKLER VE GELECEK SENARYOLARI

Resmî anlamda liderlik değişimiyle birlikte büyük dış politika değişikliklerinin olmayacağı BAE için, asıl önemli soru başkent Abu Dabi emirliğiyle ilgilidir. Ülkenin coğrafi anlamda ve petrol rezervleri anlamında %90'ından fazlasına sahip Abu Dabi, uzun dönemdir ekonomik büyümenin, petrol politikalarının ve ülkenin dış/güvenlik politikasının belirlendiği merkez konumundadır. Bu çerçevede Abu

Dabi'nin yeni veliaht prensinin kim olacağı konusunun neredeyse BAE siyaseti açısından devlet başkanlığındaki değişimden daha önemli hâle gelmiştir. Bu çerçevede birden çok senaryoyu kapsayabilecek temelde iki tür veliaht tayininden bahsedilebilir. Veliaht tayininin dikey anlamda babadan oğula yahut yatay anlamda kardeşler arasında gerçekleşebileceği öngörülebilir. Bu çerçevede Muhammed bin Zayid'in Halid, Zyab, Hamdan ve Zayid isimlerinde dört oğlu bulunmaktadır. Veliaht prens tayin edilmesi açısından en büyük oğul Halid bin Muhammed öne çıkmaktadır. Bunun yanında Muhammed bin Zayid'in kardeşleri olan Hamdan bin Zayid, Hazza bin Zayid, Tahnun bin Zayid, Mansur bin Zayid ve Abdullah bin Zayid isimlerinin ön plana çıktığı belirtilebilir.

Veliaht prens tayini açısından dikey tayini temsil eden 40 yaşındaki Halid bin Muhammed, ABD'de eğitim almış olması ve Abu Dabi

Yürütme Konseyindeki görevi habibiyle öne çıkmaktadır. Halid bin Muhammed'in son dönemlerde güvenlik bürokrasisinde ve Abu Dabi hükümeti çerçevesinde edindiği roller, siyasi anlamda tecrübe kazanmasını da sağlamıştır. Halid bin Muhammed'in yanında 50 yaşındaki Tahnun bin Zayid bir diğer öne çıkan olası veliht prens profilidir. Ulusal güvenlik danışmanı olmasının yanı sıra, BAE'nin önde gelen yatırım firmaları ADQ, Royal Group ve International Holding Company'nin Yönetim Kurulu Başkanı olması Tahnun bin Zayid'in Abu Dabi çevrelerindeki önemini göstermektedir.

Halid bin Muhammed ve Tahnun bin Zayid'in yanında, yine devlet başkanının kardeşi ve aynı zamanda 2006 yılından bu yana dışişleri bakanı olan 50 yaşındaki Abdullah bin Zayid'in veliht prens olarak atanması ihtimali de düşük olsa da bulunmaktadır. Medyadaki görünürlüğü açısından diğer yetkililerden daha düşük bir profile sa-

hip olan 61 yaşındaki Hamdan bin Zayid ise Abu Dabi'de ez-Zufra (el-Dhafra) bölgesinin yöneticisi ve BAE'nin eski Bahreyn büyükelçisidir. Bunun yanında 52 yaşındaki Mansur bin Zayid ise petrol, teknoloji ve spor alanlarında uluslararası yatırımlarıyla ön plana çıkmakta ve başbakan yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Bu çerçevede son tahlilde, Abdullah bin Zayid, Hamdan bin Zayid ve Mansur bin Zayid'in veliht prens olarak tayin edilmelerinin düşük ihtimal olduğu görülebilmektedir.

Sonuç olarak gerek bölge siyasetinde ve gerekse iç siyasette ve ekonomik kalkınma süreçlerinde dönüşümden geçen BAE'de Muhammed bin Zayid'in devlet başkanlığı ile birlikte yeni süreç başlamaktadır. Ülke içi nüfuzunun konsolide edilmesi bağlamında gerek görevdeki üst düzey yetkililerden ve gerekse de kardeşlerinden tam bağlılık mesajları, Muhammed bin Zayid'in görevindeki ilk günlerinde aldığı mesajları oluştur-

maktaydı. Bu çerçevede, Muhammed bin Zayid'in ülkenin kurucu lideri Zayid bin Sultan'ın ve ikinci başkanı Halife bin Zayid'in siyasi, ekonomik ve toplumsal mirasını sürdürmeyi isteyeceği açıktır. Bu çerçevede, BAE siyaseti açısından Muhammed bin Zayid'in en büyük oğlu Halid bin Muhammed'in yahut kardeşi Tahnun bin Zayid'in veliht prens olarak tayin edilmesi en yüksek olasılığı oluşturmaktadır. Bunun yanında veliht prens tayin etmek için herhangi bir hukuki zorunluluğu ya da kısıtlaması bulunmayan Muhammed bin Zayid, veliht prensin yanında bir de veliht prens yardımcısı atayıp BAE'nin önümüzdeki uzun yıllar boyunca siyasi sahnesinde belirleyici rol oynayabilir. Bu aşamada en önemli mesele, BAE'de Muhammed bin Zayid'in 2004'ten bu yana süren siyasi kariyerinin ve 2014'ten sonra fiili liderlik konumunun resmî liderliğe terfi etmesiyle birlikte en üst noktaya ulaşmış olmasıdır. ■